

Oponentský posudek na disertační práci

Název disertační práce: Osamostatňování klientů zařízení náhradní výchovné péče v mezinárodním srovnání

Autor: Petr Prokop

Studijní obor: pedagogika

Disertační práce Petra Prokopa: „Osamostatňování klientů zařízení náhradní výchovné péče v mezinárodním srovnání“ přináší vhled do systému náhradní výchovné péče z několika aspektů, je to především samotná struktura a fungování tohoto systému v několika zemích, stěžejní je srovnání mezi systémem v České republice a Polsku, ale i v jiných státech (Rusku, Francii aj.), které je podrobné a popisuje instituce nejen zvenčí, ale všímá si i jejich pravidel fungování a výchovné atmosféry z hlediska profilu klientů, kteří procházejí těmito institucemi v určitém daném legislativním prostředí s určitým personálním zázemím pracovníků a očekávanými výstupy. Lze říci, že práce pokrývá všechny hlavní složky uvedené problematiky tj. popis systému, charakteristiku hlavních problémů osobnostního rozvoje a osamostatňování v těchto institucích, odchod klientů ze systému náhradní výchovné péče a přechod do péče následné, problematiku osamostatňování z hlediska ekonomického, legislativního, psychologického, pracovního a personálního až po profil asistenta osamostatňování v mezinárodním srovnání. Základním problémem řešeným v uvedené práci je otázka, jakým způsobem jsou klienti připravováni na osamostatňování, jestli je tento postup chápán jako dostačující nebo úspěšný, jak je zajištěn tento proces legislativně a metodicky, a do jaké míry se do této situace promítá reálná životní možnost a jedinečnost lidského života determinovaná vnějšími i vnitřními faktory. Nechybí ani příklady dobrého řešení nebo dobré praxe z Francie a Ruska.

Práce je logicky strukturovaná, první část, prakticky až do s. 100 tvoří teoretická část, v které autor práce popisuje systém a kritéria psychické fyzické, sociální i rodičovské. Zajímavé jsou faktory bránící dostatečnému osamostatnění, z nichž některé jsou předvídatelné, např. absence sociálního zázemí, nebo určitý prvek sociální izolace, jiné psychologicky zajímavé např. na s. 15 emocionální nezralost způsobená anonymitou prostředí a vedoucí k nedostatku soukromí a možnou sníženou schopností řešit emocionální situace. Celkově se teoretická část práce pohybuje na rozmezí mezi sociální prací a sociální pedagogikou, což lze spatřovat i v terminologii, práce s literaturou a zdroji je adekvátní zvolenému tématu, polský systém se v porovnání s naším jeví jako více propracovaný v teorii i praxi. Sama komparativní studie, vedená do větších detailů by pravděpodobně stačila na samostatnou disertační práci. Provedení je velmi pečlivé včetně uvádění originálních polských nebo ruských názvů, zůstává na

sumarizačně deskriptivní pozici. Zajímavé a velmi přínosné jsou informace např. o projektech Pátá stránka (Rusko).

Výzkumná část pokračuje v linii teoretické části a opírá se o komparaci dvou vybraných zemí (ČR a PL). Hlavní metodu představuje strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. Jde o tedy o metodu kvalitativní. Popis, zdůvodnění metody a její použití je adekvátní obsahu a náročnosti disertační práce, autor si uvědomuje možnosti, vhodnost a meze použité metody včetně hledání vazeb vhodnosti náhodného výběru a triangulace. Návaznost je tematicky konzistentní, protože většina výzkumných šetření a otázek se týká procesu osamostatňování. Výběr vzorku mohl být početnější, otázky jsou kladeny adekvátně, kasuistiky se jeví jako strukturované mezi ekonomickou, sociální a psychologickou oblastí, místy stručné. Stálo by za úvahu možné kasuistické sjednocení jednotlivých podkapitol. Problematika v jazykové oblasti a otázky transkripce z polského jazyka jsou dobře vysvětleny. V oblasti terminologie je zajímavé použití termínu „výchovná atmosféra“ (s. 123.). Jaký je rozdíl např. oproti skrytému kurikulu? Je patrné, že autor se dobře orientuje v oblasti sociální pedagogiky a práce, ale neschází ani psychologická hloubka (např. na s. 172 je zmiňována problematika vnucených pravidel nebo „umění přijmout“). Snad nejcennější částí práce je to, že vyúsťuje ve formulaci profilu asistenta osamostatňování jako specifického edukačního výstupu.

Práce má tedy nezanedbatelnou praktickou využitelnost. Práci lze hodnotit jako fundovanou, aktuální tematicky, kvalitní metodologicky, splňující podmínky pro psaní disertační práce.

Do diskuse nad prací bych rád položil tyto otázky:

- Samozřejmě, že ne všechny aspekty osamostatňování byly dopodrobna analyzovány. Například by mne zajímalo uplatnění těchto mladých lidí na pracovním trhu v mezinárodním srovnání
- Domníváte se, že větší počet asistentů osamostatňování povede i k větší úspěšnosti klientů v životě?
- Které úlohy je nutno nechat na klientovi, abychom se vyhnuli „agresivní péči,“ nebo přílišné péči? Od kterého roku věku klienta vidíte asistenta jako efektivního?

Závěr: práce svou kvalitou odpovídá nárokům na disertační práci a doporučuji ji k obhajobě.

V Praze dne 16.6.2015

PhDr. Ivo Syřiště, Dr., katedra pedagogiky Ped F UK v Praze